

(א) בענין לא קבעתיו אלא בעשרי- יום א'-יום ב'

כט :

(1) תוספות מגילה דף ה: ד"ה וביקש – "אי נמי" עד "בעשירי." #1

(ב) בענין לישתמיט מיניה באב דריע מזליה-יום ג'

(2) גליון הש"ס שם- "ודאי רי"י" עד "פ"א משנה ה." #2

(1) תוספות שם- "אמר רב פפא" עד "החייב."

(3) שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן לג- ודבר בעתו בחידושי אמרתי בסוף תענית [כ"ט ע"א] א"ר יוחנן אי הוינא התם קבענא בעשירי משום שרובו של היכל בו נשרף, וצ"ל דאנן ס"ל דבאו בה פריצים נתחלל נמצא מששלטו בו זרים בט' והציתו בו האש מיד יצא לחולין נמצא בעשירי נשרף בית חול ע"כ לא קבעוהו בעשירי וכו'.²

(2) חידושי הריטב"א שם- "ואע"פ" עד "בני אדם." #3

(3) מהרש"א שם- באב דריע מזליה כו'. "באדר" עד "לעיל." #4³

(4) הערות הגר"ש אלישיב מסכת בכורות דף נ.- ולכאוי יליע [בדברי החת"ס הנ"ל] דהנה בגמ' תענית שם תניא אי אפשר לומר בשבעה שהרי כבר נאמר בעשור ואי אפשר לומר בעשור שהרי כבר נאמר בשבעה הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו שנאמר וכו', ולכאוי כיון שנכנסו וכבשו בשבעה אף שלא הציתו עדיין את האור הרי כבר חללה... ואולם באמת הי' אפ"ל דמאי איכפת לן אי יצא לחולין הא מ"מ איכא הכא שריפת ביהמ"ק ואף דיצא לחולין וכו'.

(4) חתם סופר אורח חיים סימן תקנא סעיף א- לישתמיט מיניה. נ"ב, כיון דאתחזיק שלשה זמנים דחמשה דברים ארעו בתשעה באב, לית ביה משום [ויקרא יט, כו] לא תעוננו.^{4 5}

(ג) בענין גיהוץ שלנו ככיבוס שלהן-יום ד'-יום ו'

(5) שו"ת להורות נתן חלק ז סימן כב- וכיוצא בזה ראיתי בשם הגאון בעל אבני נזר ליישב מה שהקשה, לרבי יוחנן דס"ל בב"ק (כב ב) דאשו משום חציו וכתב הנמוק"י דנחשב כאילו גמר את מעשיו מיד אחרי זריקת החץ והבערת האש, דא"כ מאי קאמר רבי יוחנן בש"ס תענית (כט א) אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו (לצום ט"ב) אלא בעשירי מפני שרובו של היכל נשרף בעשירי, וקשה הלא מיד כשהובער בית המקדש נחשב כאילו כבר נשרף הכל, וא"כ בדין הוא שיקבעו את התענית לתשיעי דנחשב כאילו נשרף באותו היום כל המקדש. ועל כרחך מוכח, דהיכי שדנין על עצם הפעולה ודאי דלא נחשבת כאילו נעשתה אלא כשנעשתה באמת, ורק פעולת הגברא נגמרה מיד כשהתחילה, וא"כ צום תשעה באב שנקבעה לא משום פעולת הגברא שהבעירו את המקדש אלא משום שהמקדש נשרף, והנה כשדנין על עצם הפעולה דהיינו השריפה ודאי שלא היה אלא בעשירי ודוק.

(1)⁶ רש"י שם- "אינו יפה" עדי"שלו מותר.

(2) רא"ש מסכת תענית פרק ד- "וגיהוץ" עד "ומותר." #5

(3) הר"ן על הרי"ף מסכת תענית דף ט :- "ומדאמר" עד "שלנו שרי." #6

(4) חידושי הריטב"א שם- "והא" עד "ארץ ישראל." #7

(5) ספר אור זרוע חלק ב - הלכות אבילות סימן תמד- משמע להדיא דלדין שרי לכבס ולהניח עד לאחר שבעה מיהו לא ראיתי נוהגי בו היתר.

(6) רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה #8.

(7) בית יוסף אורח חיים סימן תקנא- "כתב אבי העזרי" עד "וכן פשט המנהג." #9

⁴ ויש לעיין אם קושייתו קשה לפ"ד תוס' והריטב"א.
⁵ ויש להביא כאן עוד שו"ת חת"ס בענין זה והוא חלק א (אורח חיים) סימן קס "והרמב"ם פ"ה מתענית [ה"ו] כתב משנכנס אב ממעטין ולא כתב הא דלשתמיט מנכרי, אמנם בש"ע בהלכות ט"ב [סי' תקנ"א סעיף א'] הוסיף וכתב הא דלשתמיט, ואמנם בהלכות מגילה לא כתב הרמב"ם ולא הש"ע הא דמרב"ם בשמחה ולא הא דלימצי לנכרי והמג"א [סי' תרפ"ו סק"ה] הביאו, וצריך לידע טעם להשטמה זו וכו' וע"ש מה שתירץ.

⁶ וה"ה בתורת האדם שער האבל - ענין אבלות ישנה והפסקי ר"ד.

¹ והוא עפ"י הגמ' בבכורות הנ"ל דמבואר מפסוק זו שעי' החילול נפק ההקדש לחולין.
² וצ"ע דמהגמ' מבואר טעם אחר דאתחלתא דפורענתא עדיפא דאי לדברי החת"ס א"כ עוד סיבה להתענות בעשירי וצ"ע. ועוד דלכ' לפ"ד אין מקום להחמיר עד חצות במצקת עינוי (כמבואר מהטור תקנח) דלא היה שריפת הקדש וצ"ע.
³ מבואר מכאן דיש מח' בין תוס' והריטב"א דמהרש"א הקשה קושיית הריטב"א אבל תירץ כתירוץ התוס'. ורק קצת צ"ב דתירץ כתוס' ולא הביא משמו. ולפ"ד התוס' לכ' הפשט הוא דאיה"נ א"כ שינוי במזל ורק דאם יש חוב לו יגלגלהו בחדש אדר לטוב ובחדש אב להיפך ר"ל.

יִתְרַשָּׁאֵר הַעֲנִיּוֹת וְדוֹרוֹת
רַאשׁוֹנִים לֹא נִזְרָו אֲלֵהָ
רַק שִׁבְחָה יוֹם חַעֲנִיּוֹת
וְלֹא יוֹתֵר

טוֹמֵן וְלִמְדוֹת שִׁשְׁיָה
שִׁישׁ צוּ יוֹתֵר מִשָּׂאֵר הַעֲנִיּוֹת אִי כְּמִי
יֵשׁ לֹמֵר דְּרַלְהָ לַעֲקֵרוֹ מִחֲשִׁיעֵי וְלִקְבָעוֹ
בְּעֵשִׂירֵי כְּדֹאֲמֵר ר' יוֹחָנָן (שֶׁס כַּט):

(1) אֵלֹהֵי הַסֵּם קִבְּעֻתָּהּ
בְּעֵשִׂירֵי וְדֹאֵי רַמִּי לֹא
הִיא יִסְוֵל לְהַכְרִיעַ כָּל
הַחֲכָמִים לְדַעְתּוֹ אֲלֵהָ
שֶׁהֵרֵב חֲכָמִים הִסְכִּימוּ
לִקְבָעוֹ בְּעֵשִׂירֵי רַק הַרֹב
הִסְכִּימוּ לִקְבָעוֹ בְּחֵשִׁיעֵי
וְכֹהֵף אִישׁ כִּכְלָל אֵין
בִּי' רִשָּׁאֵי וְכוּ' דִּישׁ
רִשָּׁתָה בִּיד בִּיד אַחַר
לִקְבָעוֹ הַלְכָה כְּדֹבְרֵי יוֹתֵר
כְּדֹאֲמֵר בְּעֵדוּת סִיחָ
חֲשֵׁבָה ה

אֵילֵנו הוֹאֵי הַסֵּם קִבְּעֻתָּהּ בְּעֵשִׂירֵי :
2) **שְׂאִסוּרִים** בְּהַסְפֵּד . הַשִּׁבְּ
רַשִּׁי וְכִי מִי נִתָּן
כַּח לִימֵי מַגִּילַת אֶחָדֵר לְרַחוּת אֲבִילוֹת
אִי אֵיחָד דְּבַהֲסַפֵּד נֶאֱחָדֵר מִשּׁוֹם
דְּכַתִּיב יִמֵי מַשְׁתָּה וְשִׁמְחָה וְהָא חוֹזֵין
דְּכֹלֵי עַלְמָא נִהְגוּ צוּ הֵיִתֵר אֲלֵהָ
וְדֹאֵי לֹא הוּי אֲלֵהָ לַעֲנִין שְׂאֵין טוֹפְלִין
עַל פְּנֵיהֶם דְּלֹא הוּי יוֹתֵר זָרָה אֲלֵהָ

(3) [כט, א] גמרא בשם שאמר 166 משנכנס אב
[וכו'] 168 אמר רב פפא הילכך בר ישראל וכו'
עד דברי מזליה. ואע"פ שאין מזל לישראל 167,
ה"מ בשאר ימים אבל בשני חדשים אלו
יש מזל שכן נגזר עלינו מן השמים. ואפשר
עוד דמזל לאו דוקא אלא הגזרה 168 קרי מזל
בלשון בני אדם.

דף כמ:

(4) גמ' באב דריע מזליה כו'. צאדך דצריא מזליה גם שאמרו אין מזל לישראל מ"מ מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חובה כדאמר לעיל:

(5) כווחיה אסור לכנס לפני ט' צאצ אפי' לכנס ולהניח אחר תשעה צאצ. וגיהוץ שלנו הרי הוא ככיצוס שלהם ומותר. וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ והטעם [א] לפי שאין חוששין לגיהוץ יפה לפי שקרובים לבשר ומתלכלכים מיד מפני הזיעה. שלח רב

(6) **בהם משום גיהוץ ומדאמרי' דגיהוץ שלנו ככצוס שלהם משמע דכצוס שלנו שרי דאי לאו (ד) לא הוה צריך למימר ככצוס שלהם אלא לומר דגיהוץ שלנו אסור מדאמרי' ככצוס שלהם משמע דכצוס שלנו שרי והא דאמרינן כלי פשתן אין בהן משום גיהוץ ודאי צינים הם [דאי צינים]**

(6) אומה שבת: גרסי' בגמ' [דף כט:] אסור לכנס לפני ט' צאצ אפי' להניח לאחר ט' צאצ וגיהוץ שלנו ככצוס שלהם וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ ומדאמרי' דגיהוץ שלנו ככצוס שלהם משמע דכצוס שלנו שרי דאי לאו (ד) לא הוה צריך למימר ככצוס שלהם אלא לומר דגיהוץ שלנו אסור מדאמרי' ככצוס שלהם משמע דכצוס שלנו שרי והא דאמרינן כלי פשתן אין בהן משום גיהוץ ודאי צינים הם [דאי צינים] אפי' כלי פשתן יש בהם משום גיהוץ כצאצ אלא צינים הוא] ומינה דכלי צמר אפילו צינים אסור ואיכא מ"ד דהיינו טעמא דכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ מפני שאינן מתלכנין כ"כ ולפיכך אין בהן לא משום גיהוץ של צבל ולא משום ככוס של ארץ ישראל וכן דעם הראצ"ד והרמב"ן ז"ל ולפי זה מותר לתת כלי פשתן לכנס צצצת שחל ט' צאצ להיות צמוכה לכנס ולהניח ומיאו לכנס וללבוש ודאי אסור כדאמרי'

(7) והא דאמר בגמ' דגיהוץ שלנו ככיצוס שלהם, בא לומר שהככוס שלנו מותר, ונראה שאין זה אלא בבבל שהמים עכורים ואין הבגד מתלבן באותו כיבוש, אבל בשאר מקומות שהמים צלולים והבגד מתלבן בהם דינם כדין א"י 169.

(8) [ה] משיכנס אב ממעטין בשמחה. ושבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור [ו] לספר ולכבס וללבוש כלי מגוהץ אפילו כלי [ז] פשתן עד שיעבור התענית. ואפילו לכבס [ח] ולהניח לאחר התענית אסור. וכבר נהגו ישראל שלא

(9) עכ"ל: כתב אבי העזרי (פי' תתפא) נהגו אבותינו אסור אף בכיבוש שלנו. כן כתבו גם התוספות צפרק אלו מגלגלין (מו"ק כג. ד"ה כל) וכן כתב המרדכי צחלת (מועד קטן) [הלכות תשעה באב] (פי' חלג) וכן כתבו עוד התוספות צפרק צחלת דתעניות (ל' ד"ה ומרייהו) שהתמיר רש"י (פדור סי' טט, מחזור ויטרי ח"א סי' קטו) שלא לתת קדינים לכנס צצצות שחל תשעה באב להיות צמוכה וכבר כתבתי צמין זה (עו: ד"ה ומ"ש והא) שכתב [הרב] המגיד שלא כתב הרמב"ם שום דבר הימר ככיצוס צצצות זה לפי שנהגו להתמיר וכן פשט המנהג: